

Septembercirculaire: 300 miljoen voor de Jeugdzorg in 2022

Weinig verrassingen in het begrotingsbeeld

Een septembercirculaire in tijden van corona...

Waar de afgelopen jaren de septembercirculaire, die op Prinsjesdag verschenen, goed waren voor een stevige bijstelling van het begrotingsbeeld voor de komende jaren, vertoont deze septembercirculaire weinige grote verrassingen. Dat heeft alles te maken met de bijzondere tijden waarmee we te maken hebben. Het Rijk heeft met de gemeenten een compensatiepakket afgesproken voor de geleden schade als gevolg van de coronacrisis. Deze compensatiemaatregelen waren al eerder bekendgemaakt en worden nu ook verwerkt in de uitkering uit het gemeentefonds.

Het accres was al bevroren bij de meicirculaire

De groei van het gemeentefonds was de afgelopen jaren gekoppeld aan de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Stegen de rijksuitgaven, dan groeide het Gemeentefonds evenredig mee. En bij een daling van de rijksuitgaven vond er een evenredige uitname uit het gemeentefonds plaats. Vanwege de onzekere tijden is bij de meicirculaire besloten om de ontwikkeling van het gemeentefonds voor 2020 en 2021 te bevriezen. Voor latere jaren werd dit overgelaten aan een nieuw kabinet. Daarom bevat de septembercirculaire voor 2020 en latere jaren geen nieuwe accrescijfers. De stand van de meicirculaire vormt het vertrekpunt.

Incidenteel schrappen van de verhoging van de opschalingskorting

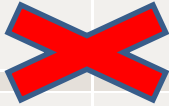

In 2012, bij de formatie van het kabinet Rutte II, werd ingezet op een opschaling van gemeenten. Deze opschaling zou moeten leiden tot besparingen door schaalvoordelen, verminderen van toezicht, vereenvoudiging van regelgeving en minder dubbeling van taken. Daarnaast werd uitgegaan van een daling van het aantal gemeenteambtenaren doordat gemeenten groter zouden worden of met elkaar gaan samenwerken. Hiertoe zou het gemeentefonds over een periode van 10 jaar met € 975 miljoen worden gekort. De beoogde opschaling is inmiddels van de baan, maar de korting is in stand gebleven.

Tot en met 2019 is er € 300 miljoen gekort op de jaarlijkse uitkering van het gemeentefonds. De komende jaren is er nog een aanvullende korting op de jaarlijkse uitkering ingeboekt van € 675 miljoen. De extra korting die ingeboekt stond voor de jaren 2020 en 2021 is incidenteel geschrapt. Voor 2022 en volgende jaren staat nog de oorspronkelijke korting in de boeken. Een gemiddelde gemeente van 40.000 inwoners heeft daardoor een incidenteel voordeel van circa € 140.000 in 2020 en € 325.000 in 2021. De macro-effecten hebben we in onderstaande tabel in beeld gebracht.

Oorspronkelijke planning van de opschalingskorting

	2015 t/m 2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Jaarlijkse korting	300 miljoen	70 miljoen	90 miljoen	110 miljoen	130 miljoen	135 miljoen	140 miljoen
Cumulatief	300 miljoen	370 miljoen	460 miljoen	570 miljoen	700 miljoen	835 miljoen	975 miljoen

De nieuwe planning van de opschalingskorting

	2015 t/m 2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Jaarlijkse korting	300 miljoen			270 miljoen	130 miljoen	135 miljoen	140 miljoen
Cumulatief	300 miljoen	300 miljoen	300 miljoen	570 miljoen	700 miljoen	835 miljoen	975 miljoen

De aanvullende jeugdzorgbijdrage wordt met een jaar verlengd...

In de meicirculaire van vorig jaar had het rijk voor de periode 2019 tot en met 2021 € 1 miljard incidenteel beschikbaar gesteld voor de jeugdzorg. Voor 2019 konden de gezamenlijke gemeenten € 400 miljoen tegemoetzien en voor de jaren 2020 en 2021 ieder jaar een bedrag van € 300 miljoen. Gemeenten die hun hoop hadden gevestigd op het structureel doortrekken van deze bijdrage naar 2022 en latere jaren en daar al mee hadden gerekend, moeten worden teleurgesteld. Wel wordt er voor 2022 een bedrag van € 300 miljoen beschikbaar gesteld. Een eventuele verhoging voor de jaren na 2022 is afhankelijk van de uitkomsten van nader onderzoek en zal worden ingebracht bij de komende kabinetsformatie.

Coronacompensatie

Voor de zomervakantie heeft het rijk een eerste steunpakket aangekondigd voor de gemeenten van € 566 miljoen voor 2020 in de vorm van één of meerdere decentralisatie-uitkeringen voor de periode van 1 maart tot 1 juni. Dat betekent dat dit bedrag specifiek verdeeld wordt over de gemeenten (en niet via de gangbare, de meer algemene, verdeelmaatstaven). Voor de zomervakantie is hierover nog een nader bericht verschenen over de verwerking hiervan in het gemeentefonds.

Op 31 augustus heeft het rijk een nieuw pakket aan maatregelen gepubliceerd om gemeenten te compenseren voor de gevolgen van de coronacrisis. Het betreft de volgende maatregelen.

- a. Compensatie van misgelopen inkomsten uit precariobelasting (terrassen) en markt- en evenementenleges voor de periode tot 1 juni (€ 20 miljoen in 2020);
- b. Aanvullende compensatie voor de periode van 1 juni tot en met 31 december voor het in stand houden van de lokale en regionale culturele infrastructuur (€ 60 miljoen in 2020);
- c. Compensatie van extra uitgaven voor buurt- en dorpshuizen (€ 17 miljoen in 2020);
- d. Compensatie voor extra toezichts- en handhavingstaken (€ 50 miljoen in 2020);
- e. Compensatie voor het in stand houden van lokale vrijwilligersorganisaties jeugd, zoals scouting en speeltuinen (€ 7,3 miljoen in 2020);
- f. Compensatie van extra kosten die gemaakt worden voor de organisatie van herindelingsverkiezingen 2020 en de Tweede Kamerverkiezingen 2021 (€ 30 miljoen);
- g. Aanvullende compensatie voor de periode van 1 juni tot en met 31 december voor het opvangen van de exploitatietekorten van de sociale werkbedrijven (€ 50 miljoen in 2020).

Deze bedragen worden deels beschikbaar gesteld via de algemene uitkering en deels via een decentralisatie-uitkering.

Aanvullende compensatiemaatregelen

In aanvulling hierop is nog € 100 miljoen gereserveerd voor nadere compensatie van gemeenten in 2020. Zodra meer bekend is over de financiële impact van de inkomstenderving op gemeentelijk niveau zal de uitkering verder worden uitgewerkt en zullen de middelen aan het gemeentefonds worden toegevoegd. Daarnaast wordt nog onderzoek gedaan om te komen tot een afrekening van de meerkosten en de kosten van de inhaalzorg voor jeugd en WMO en naar de mogelijk nog niet gedekte uitgaven voor sport.

Niet-gedeclareerde btw: ook een bevrozing van het plafond voor de komende jaren

Gemeenten kunnen de btw die ze moeten betalen declareren bij het rijk (het btw-compensatiefonds). Dit fonds kent echter een plafond. Declareren de gezamenlijke gemeenten méér dan er in het btw-compensatiefonds beschikbaar is, dan moet het gemeentefonds bijpassen. Blijft er geld over in het btw-compensatiefonds, dan vloeit dit terug naar het gemeentefonds. Naar verwachting kan € 97 miljoen worden toegevoegd aan het gemeentefonds. Voor een gemiddelde gemeente van 40.000 inwoners betekent dit een incidenteel voordeel van ongeveer € 200.000.

Recapitulatie algemene uitkering

Recapitulerend ziet de ontwikkeling van de algemene uitkering ziet er als volgt uit:

Omvang algemene uitkering (x € 1 miljoen)	2020	2021	2022	2023	2024
Meicirculaire 2020	26.416	27.423	28.053	28.717	29.379
Compensatiemaatregelen 1 ^e tranche	105				
Plafond btw-compensatiefonds	97				
Schrappen verhoging opschalingskorting	70	160			
Compensatiemaatregelen 2 ^e tranche	134				
Bijdrage kosten Jeugdzorg			300		
Overige	4	-33	2	3	3
Septembercirculaire 2020	26.826	27.550	28.355	28.720	29.382

Decentralisatie- en integratieuitkeringen

Naast de algemene uitkering kent het gemeentefonds ook nog de zogenaamde 'integratie- en decentralisatieuitkeringen'. Dit zijn uitkeringen die (nog) niet via de reguliere verdeelmaatstaven aan de gemeenten worden toegekend. Per saldo is hier een bedrag van ongeveer € 6 miljard mee gemoeid. Een deel van de compensatiemaatregelen in het kader van de coronacrisis wordt beschikbaar gesteld via een decentralisatie-uitkering. Op deze wijze kan het rijk een gerichtere compensatie bieden dan via de meer algemene verdeelmaatstaven van de algemene uitkering. De belangrijkste overige mutaties worden hieronder toegelicht.

Noodopvang ouders met een cruciaal beroep

Voor kinderen van wie één of beide ouders werken in een cruciaal beroep of vitale sector werd voor de periode medio maart tot 1 juli gratis noodopvang aangeboden. Gemeenten hebben deze noodopvang, in overleg met kinderopvangorganisaties en scholen, gecoördineerd. Voor deze periode heeft het kabinet € 23 miljoen in 2020 beschikbaar gesteld ter compensatie van de kosten van deze opvang.

Vrouwenopvang

In de meicirculaire waren extra middelen aangekondigd voor de decentralisatie-uitkering vrouwenopvang. Dit wordt in deze circulaire geëffectueerd.

Dak- en thuislozenopvang

Voor dak- en thuislozenopvang wordt over een periode van 2 jaar € 151 miljoen beschikbaar gesteld. Ongeveer 90% van dit bedrag wordt verdeeld over de 21 centrumgemeenten.

Eigen bijdrage Wmo

De eigen bijdrage voor de Wmo is vrijgesteld voor de maanden april en mei 2020. Aanleiding hiervoor was het feit dat als gevolg van de coronacrisis een substantieel deel van de zorg en ondersteuning in de Wmo niet (volledig) kon worden geleverd. Vanwege een onevenredige uitvoeringslast voor gemeenten en aanbieders rond het tijdelijk opschorten van de eigen bijdrage is besloten om Wmo-cliënten in genoemde maanden vrij te stellen van de eigen bijdrage. Gemeenten ontvangen een bedrag van € 18 miljoen als compensatie voor de inkomstenderving die hierdoor optreedt.

Regionale knelpunten

In deze circulaire zijn de volgende Regio Deals opgenomen:

- € 18,10 miljoen in 2021 voor de gemeente Eindhoven voor de Regio Deal Brainport Eindhoven. Dit betreft de vierde en laatste termijn. In totaal heeft het kabinet maximaal € 130 miljoen gereserveerd.
- € 7 miljoen in 2021 voor de gemeente Ede voor de Regio Deal Foodvalley. Dit betreft de derde en laatste termijn. In totaal heeft het kabinet maximaal € 20 miljoen gereserveerd.
- € 6,122 miljoen in 2020 voor de gemeente Doetinchem voor de Regio Deal Achterhoek. Dit betreft de tweede en laatste termijn. In totaal heeft het kabinet maximaal € 20 miljoen gereserveerd.
- € 3,9 miljoen in 2020 voor de gemeente Den Haag bestemd voor de Regio Deal Den Haag Zuidwest. Dit betreft de tweede en laatste termijn. In totaal heeft het kabinet maximaal € 7,5 miljoen gereserveerd.
- € 3,4 miljoen in 2020 voor de gemeente Tilburg voor de Regio Deal Midden- en West-Brabant. Dit betreft de tweede en laatste termijn. In totaal heeft het kabinet maximaal € 10 miljoen gereserveerd.

Volume-ontwikkeling beschermd wonen

In de meicirculaire was al aangekondigd dat als gevolg van volume-ontwikkelingen de decentralisatie-uitkering voor beschermd wonen vanaf 2021 met ongeveer € 55 miljoen wordt verhoogd.

Samenvattend overzicht

Hieronder volgt een samenvattend overzicht van de mutaties in de decentralisatie- en integratie-uitkeringen:

Decentralisatie- en integratie uitkeringen (x € 1 miljoen)	2020	2021	2022	2023	2024
Meicirculaire 2020	5.825	5.036	4.982	4.865	4.818
1e tranche compensatiemaatregelen (juni)	420				
2e tranche compensatiemaatregelen (sept.)	99				
Noodopvang ouders met een cruciaal beroep	23				
Dak- en thuislozenbeleid	73	78			
Vrouwenopvang	53	53	53	53	53
Volumeontwikkeling beschermd wonen		55	55	55	55
Regionale knelpunten	13	25			
Eigen bijdrage Wmo (abonnementstarief)	18				
Overige	5	20	8	6	6
Septembercirculaire 2020	6.529	5.267	5.098	4.979	4.932

Herverdeling gemeentefonds

De onderzoeken om met ingang van 2022 te komen tot een nieuwe verdeling voor het gemeentefonds zijn afgerond. Op basis van de onderzoeksuitkomsten en het bestuurlijk gesprek zullen de fondsbeheerders naar verwachting dit najaar een voorstel voor de nieuwe verdeling ter consultatie voorleggen aan de VNG en de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB). Op dat moment zullen ook de onderzoeksrapporten op rijksoverheid.nl worden gepubliceerd. Naar verwachting zal de Tweede Kamer in december geïnformeerd worden over het definitieve verdeelvoorstel.

Evaluatie van de normeringssystematiek

De normeringssystematiek (trap-op-trap-af-methodiek) wordt momenteel geëvalueerd. Belangrijkste bezwaar van deze methodiek is het feit dat deze methodiek enorm aan fluctuaties onderhevig is, waardoor gemeenten geen stabiel begrotingsbeleid kunnen voeren. Deze evaluatie is bijna afgerond en zal dan worden gepubliceerd. er zijn drie beleidsvarianten uitgewerkt om de normeringssystematiek, op onderdelen, aan te passen. De voorstellen zijn erop gericht om met name de stabiliteit te verbeteren. Gemeenten en provincies kunnen zo met verschillende varianten rekening houden bij het opstellen van hun begrotingen voor 2022. Uiteindelijk is het aan een nieuw kabinet om in overleg met de medeoverheden te besluiten hoe in de toekomst met het accres om te gaan, zowel in de keuze van de systematiek als de budgettaire uitwerking daarvan.

Meer informatie

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met onze adviseurs Erwin Ormel via telefoonnummer 06 - 10 63 16 53 of per email: erwin.ormel@bmc.nl of met Siemen Fuite via telefoonnummer 06 - 22 45 80 31 of per email siemen.fuite@bmc.nl.